

Драчук Ю.З.

д.е.н., професор, провідний науковий співробітник відділу проблем перспективного розвитку паливно-енергетичного комплексу, Інститут економіки промисловості Національної академії наук України

Drachuk Yurii

Institute of Industrial Economics of the National Academy of Sciences of Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3858-6548>

Трушкіна Н.В.

к.е.н., старший науковий співробітник відділу проблем регуляторної політики і розвитку підприємництва, Інститут економіки промисловості Національної академії наук України

Trushkina Nataliia

Institute of Industrial Economics of the National Academy of Sciences of Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6741-7738>

Шипоша В.А.

викладач кафедри обліку і аналізу господарської діяльності та менеджменту, ТОВ «Інститут науково-педагогічної та виробничої інфраструктури» (м. Слов'янськ)

Shiposha Valerii

LLC «Institute of Scientific-Pedagogical and Production Infrastructure» (Slovyansk)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9012-8627>

ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ ФОРМУВАННЯ КЛАСТЕРНИХ СТРУКТУР У СУЧАСНИХ УМОВАХ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

IMPLEMENTATION OF INTERNATIONAL EXPERIENCE OF FORMATION OF CLUSTER STRUCTURES IN MODERN CONDITIONS OF REGIONAL DEVELOPMENT OF UKRAINE

Анотація. Сьогодні особливої актуальності набувають проблеми вдосконалення управління розвитком кластерних структур у промислових регіонах України з урахуванням передового міжнародного досвіду відповідно до сучасних викликів, пов'язаних зі смарт-спеціалізацією, модернізацією виробництва та цифровізацією організаційних й управлінських процесів. У зв'язку із цим у статті проаналізовано міжнародну практику розвитку кластерних структур

із метою подальшого розроблення пропозицій щодо його можливого застосування у сучасних умовах регіональної економіки України. На підставі узагальнення передового світового досвіду встановлено, що для підвищення конкурентоспроможності національної й регіональної економік необхідно створювати кластерні структури як ефективні форми партнерства. Але в результаті дослідження встановлено, що в чинному законодавстві України не приділя-

ється належної уваги формуванню й функціонуванню кластерів. Для цього необхідно внести зміни і доповнення до Концепції створення кластерів в Україні, стратегій регіонального розвитку до 2027 р. і планів заходів з їх реалізації на 2021–2023 рр. щодо створення кластерних структур як суб'єкта господарювання. Доцільним є розроблення та схвалення Концепції кластерної політики та Цільової програми «Формування та розвиток кластерних утворень у регіонах України на 2021–2023 роки», де необхідно передбачити створення кластерів як особливого виду об'єднань підприємств у різних сферах діяльності та з урахуванням регіональної специфіки.

Ключові слова: регіональна економіка, кластеризація, кластерна ініціатива, регіональна кластерна політика, кластерний підхід, кластерна структура, глобалізація, міжнародна практика.

Постановка проблеми. Сьогодні кластерні утворення визнано однією з найефективніших виробничих систем і форм мережевого партнерства епохи глобалізації, цифровізації та економіки знань. При цьому процеси глобалізації підсилюють роль кластерів в економіці різних країн світу і сприяють їх подальшому становленню і функціонуванню. Ці структури стали свого роду «новою хвилею», яка задає сучасний вектор розвитку глобальної екосистеми та логістичних мереж.

Варто зазначити, що глобалізація відкриває перед більшістю міжнародних компаній реальні можливості для вільного та швидкого переміщення капіталу, полегшує доступ до необхідних знань, надає можливість вибору місця виробництва залежно від зручного географічного розташування, наявності транспортної й логістичної інфраструктури, доступності сировинних ресурсів, близькості ринків збуту тощо.

Міжнародна практика свідчить, що третина компаній, які працюють у межах кластерів, мають тенденцію стабільного зростання рівня зайнятості. Дослідження у США показують, що нові бізнеси формуються і прогресують швидше саме у кластерних структурах. Інноваційні сектори також виникають швидше у тих регіонах, де функціонують розвинені кластери. Успіш-

ний досвід Австрії, Німеччини, Канади, Китаю, США, Франції, Сінгапуру, Індії та інших країн свідчить про перспективи автоматизації та цифровізації промисловості за рахунок створення цифрових регіональних і міжрегіональних кластерів [1].

Слід підкреслити, що регіони, які мають більшу кількість розвинених кластерів, демонструють високий рівень дохідності. Отже, кластери та кластеризація є потужним засобом та можливістю для структурних інституційних змін у національних і регіональних економіках країн світу, що є пріоритетом реалізації стратегій смарт-спеціалізації у сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку кластерів активно розглядаються вченими-економістами. Кластер як економічну категорію, що відображає нові тенденції у сфері формування конкурентоспроможних структур у світовій економіці, уведено в науковий обіг М. Портером [2]. Він проводив дослідження просторової конкурентоспроможності в контексті світової економіки та обґрунтував історичні й інтелектуальні передумови теорії кластерів.

У сучасних умовах застосування кластерного підходу розглядається як один із найбільш ефективних механізмів структурного розвитку економіки. Серед характерних рис кластерної моделі структури економіки можна назвати наявність конкурентоспроможних підприємств; наявність у регіоні конкурентних переваг для розвитку кластера; географічну концентрацію; широкий набір учасників і наявність «критичної маси»; взаємодію між учасниками кластерів [3].

Стратегічним завданням упровадження кластерної моделі структури економіки на мезорівні є зміна психології підприємців, розуміння ними можливості взаємовигідного співробітництва всіх учасників кластерного об'єднання задля спільної економічної вигоди [4].

В основі кластерного підходу знаходиться поняття «кластер», що являє собою мережеву структуру географічно сусідніх взаємопов'язаних компаній (постачальники, виробники і покупці) і пов'язаних із ними організацій (освітні заклади, органи дер-

жавного та регіонального управління, інфраструктурні компанії), які діють у певній сфері та взаємодоповнюють один одного [5].

Кластер як понятійний апарат і ринковий організаційно-структурний інститут має більш широкий зміст, оскільки крім виробничо-технологічних особливостей у ньому концентруються і соціальні, економічні, інституційні та культурно-ментальні параметри, які надають даному утворенню високий потенціал мобільності, стійкості та високої конкурентоспроможності. Кластери – це групи взаємопов'язаних компаній у рамках певної території, їхні вертикальні й горизонтальні зв'язки зміцнюють соціальні відносини, створюють стійкі інтегровані мережі [6].

На думку Д. Рутко [7], категорія «кластер» розглядається як: група територіально (географічно) близько розташованих фірм, які взаємодіють і взаємодоповнюють одна одну в однакових і супутніх галузях (Д. Бекагніні, У. Ізард, Х. Ласуен, А. Маркусен, Г. Мюрдаль, М. Портер, С. Розенфельд, М. Енрайт); група промислових компаній, об'єднаних на принципах економіки «промислової локалізації» та утворюють мережу виробництва тісно взаємопов'язаних фірм, у тому числі і спеціалізованих постачальників (М. Бест, Ж. Гордон, М. Портер, М. Фуджита, Х. Шмітц, Г. Юнг, Г. Еллісон); мережа незалежних промислових і/або обслуговуючих фірм із високим рівнем співпраці (зазвичай через ланцюги постачань), творців технологій і ноу-хау (університети, науково-дослідні інститути, інжинірингові компанії), ринкових інститутів (брокери, консультанти) і споживачів, які співпрацюють один з одним у рамках єдиного ланцюга створення вартості (Д. Бартнер, М. Бест, Д. Гібсон, П. Кругман, Ф. Кук, Ф. Ліссоні, Т. Роланд, А. Саксеніан, М. Стоппер, К. Фрімен).

Деякі зарубіжні науковці (G. Devlin, M. Bleackley [8]; G. Swann, M. Preveser [9]; E. Feser [10]; V. Feldman, D. Audretsch [11]; P. Dussauge, V. Garrette, W. Mitchell [12]) стверджують, що кластеризація виступає процесом, який забезпечує консолідацію різномірних елементів суспільної системи на локальному рівні і розкриває внутріш-

ній регіональний потенціал вертикальної й горизонтальної інтеграції. Тим самим регіональний кластер визнано тією просторовою економічною формою, що виникла в рамках неформального об'єднання кількох організацій, за допомогою якої досягається необхідна концентрація виробничої, управлінської, інформаційної інфраструктури з метою забезпечення високого рівня конкурентоспроможності всередині регіонального продукту [13]. Кластерна модель розвитку національної економіки є концептуальним підходом, що передбачає використання кластерів як системоутворюючих елементів сучасної ринкової економіки, що дають змогу реалізувати конкурентні переваги країни в рамках міжнародного економічного простору [14].

Значний внесок у розбудову системи кластеризації в Україні зробили С. Соколенко [15] і М. Войнаренко [16], які розглядали кластерний підхід із позицій інституціоналізму та обґрунтовували й реалізовували кластерні моделі в економіці регіонів. Л. Ринейська [17] досліджувала вплив кластерів на розвиток національних і регіональних економік (наприклад, економіки ЄС), які є складниками сучасного глобального економічного простору. У роботі [18] наголошено, що формування кластера потребує створення координаційного центру, який керує підприємствами, що становлять ядро, та іншими його учасниками. Ядром кластера, як правило, є потужне підприємство або сукупність провідних підприємств, які пов'язані вертикальними або горизонтальними зв'язками та взаємодіють з іншими учасниками кластера.

В останні десятиріччя низка провідних вітчизняних учених (В. Загорський, М. Кизим, В. Хаустова [19]; В. Мамонова, Ю. Куц, О. Макаренко та ін. [20]; Ю. Кирилов [21]; Н. Гребенник, Ю. Наврозова, В. Бондаренко [22]; М. Войнаренко, В. Дубницький та ін. [23]; В. Фостолович [24]; М. Шашина [25]; О. Ципліцька [26] та ін.) здійснює наукові дослідження з кластерної тематики, розглядаючи кластер як принципово нові інституції економічної системи господарювання, які з'являються під впливом чинників інституційного середовища та розвитку процесів глобальної конкуренції.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на широкий спектр досліджень за наведеною тематикою, залишаються недостатньо опрацьованими як у науковому, так і в практичному аспекті методичні питання щодо вдосконалення управління розвитком кластерних структур у промислових регіонах України з урахуванням передового міжнародного досвіду відповідно до сучасних викликів, пов'язаних зі смарт-спеціалізацією, модернізацією виробництва та цифровізацією організаційних й управлінських процесів.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є аналіз та узагальнення міжнародного досвіду розвитку кластерних структур для розроблення пропозицій щодо його можливого застосування у сучасних умовах регіональної економіки України.

Для досягнення поставленої мети використано методи аналізу і синтезу, системного підходу, порівнянь і спостережень, класифікації, структурно-логічного узагальнення.

Виклад основного матеріалу. Ключовим важелем стимулювання формування та функціонування кластерних структур має стати діяльність, яка спрямована на поглиблення мережових взаємозв'язків між територіально сконцентрованими підприємствами та установами. Це дасть змогу забезпечити економію фінансових ресурсів, більшу можливість до запровадження і використання інноваційних технологій, а також за рахунок кооперування та взаємовигідної співпраці одержати конкурентні переваги в різних сферах економічної діяльності та досягти збалансованого сталого регіонального розвитку. Це підтверджує провідний міжнародний досвід багатьох країн світу, які використовують кластерний підхід до реалізації національної та регіональної економік. У різних країнах світу кластерні об'єднання визнано ефективним інструментом сталого розвитку.

Згідно зі звітом European Observatory for Clusters and Industrial Change про підтримку кластерів у 29 європейських країнах, що включає поглиблений аналіз 30 національних та 55 регіональних програм, спеціально розроблені політики і стратегії підтримки

кластерів широко розповсюджені як у Європі, так і в усьому світі [1]. Міждержавні, регіональні, національні, громадські організації об'єднано в Європейський кластерний альянс. Це відповідає «Маніфесту кластеризації ЄС» (м. Брюссель, 2007 р.) і «Європейському кластерному меморандуму» (м. Стокгольм, 2008 р.), які нині визначають стратегію розвитку європейського та світового співтовариства і базуються на принципах кластерної регіональної політики за рахунок ефективної діяльності суб'єктів господарювання відповідних регіонів.

Отже, у більшості європейських країн кластери визнано дієвим інститутом соціально-економічного розвитку на різних рівнях. Це зумовлено тим, що кластерні структури концентрують економічну діяльність; розширюють сегменти ринків збуту; активізують міжфірмову та мережову співпрацю; сприяють зростанню конкурентних переваг за рахунок проведення спільних досліджень і розробок; генерують нові ланцюги доданої вартості на підставі перехресних зв'язків між фірмами, що зміцнює стійкість усієї мережової системи; створюють системний синергетичний ефект.

За результатами Інтернет-опитування, проведеного в 2018 р. Європейською обсерваторією кластерів і промислових змін, визначено інструменти та напрями підтримки кластерних утворень у національних і регіональних програмах. До них віднесено такі: підтримка участі малого й середнього бізнесу; підтримка міжнародної співпраці кластерів в одному секторі; підтримка міжсекторної співпраці; фінансування зустрічей і нетворкінгу (тобто діяльність, яку спрямовано на обмін інформацією між людьми, об'єднаними спільними професійними чи особистими інтересами; побудову довгострокових довірчих відносин за принципом соціальної мережі); підтримка виходу на інші ринки; промоція екоефективності; створення якісно нової кластерної інфраструктури тощо.

За даними Європейської комісії, фінансування регіональної політики та політики згуртованості у 2014–2020 рр. становила 351,8 млрд євро, бюджет якого було виді-

лено Європейським фондом регіонального розвитку (The European Regional Development Fund) і Фондом згуртованості (Cohesion Fund). При цьому найбільшу суму асигнувань на кластерну політику одержали Польща, Чехія, Іспанія та Італія (переважно за рахунок ERDF). Найменше асигнувань отримали високорозвинені країни: Австрія, Бельгія, Данія, Фінляндія, Ірландія, Люксембург, Нідерланди, Швеція.

У 2021–2027 рр. обсяги інвестиційних ресурсів Європейського Союзу, які виділено на реалізацію регіональної політики та згуртованості, становлять 392 млрд євро. За рахунок національного співфінансування близько 0,5 трлн євро буде доступно для фінансування програм у регіонах та країнах ЄС.

Найсильніші регіони та спеціалізація отримують щороку фінансування у розмірі до 1 млн євро, а учасниками можуть бути приватні компанії, наукові установи та державний сектор. На підставі аналізу кластерних політик, які ведуться урядами європейських країн, можна стверджувати, що вищі показники економічного добробуту нині спостерігаються у країнах, де фінансування кластерних програм відбувається меншою мірою, а спеціалізація регіонів уже достатньо розвинена, а саме це країни Великобританія, Люксембург, Швеція, Бельгія, Німеччина, Франція, Італія, регіони Іспанії, Португалія. Більш активне фінансування, більший обсяг асигнувань відповідних фондів надходять у порівняно менш розвинені країни, де активно відбуваються процеси кластерної регіональної спеціалізації, а саме у Польщі, Румунії, Сербії, Болгарії, Греції, Литві, Угорщині.

Однак установлено, що коло зацікавлених сторін і річні бюджети різняться в низці європейських країн. Наприклад, обсяги фінансування розвитку кластерних структур у Франції становлять 144 млн євро. Урядом Польщі запроваджено чотири кластерні програми, серед яких – Ключовий національний кластер та Інтернаціоналізація ключових кластерів, на які виділено 5 млн євро. В Угорщині діє програма кластерного розвитку, у рамках якої виділено на пряме фінансування (організації управління клас-

тером) 3 млн євро і непряме (для учасників кластерів) – 65 млн євро. У Словаччині впроваджено Схему підтримки організацій промислових кластерів вартістю 5 млн євро. У Чехії на реалізацію кластерної кооперації виділено 10 млн євро [1].

Серед головних джерел фінансування розвитку кластерних утворень можна вказати кошти державних бюджетів, членські внески від фірм, кошти локальних органів влади, альтернативні приватні фонди (краудфандинг, венчурний капітал), трастові фонди, громадські організації.

Однак, незважаючи на широке застосування кластерного підходу в економіках зарубіжних країн, відзначається їх серйозна диференціація за принципами, формами і методами політики кластеризації, ступенем державного регулювання діяльності кластерних утворень, галузевими перевагами під час організації кластерів (табл. 1). Так, найбільший вплив на реалізацію кластерних ініціатив у країнах ЄС мають наднаціональна регіональна і промислова політика і диференціація країн-членів за рівнем розвитку національної інноваційної системи. У Японії історично склалася система субпідрядних відносин у корпораціях і малому й середньому бізнесі. США характеризується розвиненим ринком венчурного капіталу і великою роллю спеціалізованих інститутів співпраці. У Китаї визначальне значення мають прямі іноземні інвестиції та вільні економічні зони.

Відзначимо, що в рамках Європейського Союзу кластерна політика не є самостійною політикою у переважній більшості країн, оскільки немає документів, які її регламентують. Замість цього вона реалізується як складова частина інноваційної, промислової або регіональної політики (табл. 2). Приблизно 70% країн відносять кластерну політику до інноваційної, 25% – до регіональної.

Аналіз свідчить, що низка країн світу здійснює розвиток кластерів через державні програми підтримки малого та середнього бізнесу (табл. 3). Там, де є національні кластерні стратегії, державні органи приділяють особливу увагу умовам і організаційному процесу кластеризації; координують діяль-

Галузева спрямованість кластерних структур у зарубіжних країнах

Країна	Основні види економічної діяльності												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Польща	+		+	+	+	+		+	+	+	+		
Угорщина	+	+	+		+			+	+	+		+	+
Естонія	+				+				+				+
Румунія	+	+	+		+		+			+	+	+	+
Словаччина	+	+		+	+					+	+		+
Чехія	+	+	+	+	+		+		+	+	+	+	+
Литва	+	+		+	+	+	+		+	+		+	+
Латвія	+	+					+			+	+	+	
Швейцарія	+			+			+			+			
Фінляндія	+		+		+			+	+			+	
Нідерланди			+				+	+	+	+			
Франція			+							+			
Німеччина				+			+			+			
Великобританія										+			
Данія									+	+			
Італія			+				+						
Норвегія					+		+		+				

Примітки: ІТ-сектор і кібербезпека (1); смарт-спеціалізації (2); аграрний сектор (3); хімічна промисловість (4); енергетика та екоенергоефективність (5); металообробка (6); машинобудування та інженерія (7); будівництво (8); транспорт (як правило, авіація та морська галузь) і логістика (9); біотехнології та медицина (10); туристична сфера і рекреація (11); деревообробка (12); креативна індустрія (13).

Джерело: складено на підставі [1]

ність органів управління на регіональному та місцевому рівнях для ефективного розвитку кластерів. При цьому держава може виступати як регулятор, який визначає правила взаємодії між усіма елементами потрійної спіралі (держава – бізнес – науково-освітні інститути); гарант збереження і розвитку сприятливих інституційних умов для інвестицій, інновацій та розвитку горизонтально орієнтованих мережевих бізнес-спільнот; підприємець, тобто власник підприємств і безпосередній учасник кластерних структур.

Таким чином, у багатьох зарубіжних країнах розвиток кластерів різної галузевої приналежності цілеспрямовано стимулюється на основі спеціальної кластерної політики. Також розробленням рекомендацій щодо реалізації кластерної політики займаються Європейська комісія, Азіатський банк розвитку, Світовий банк, Організація економічного співробітництва та розвитку.

У рамках національних кластерних політик застосовується широкий спектр інструментів і механізмів стимулювання кластерів (створення спеціальних консультативних і

координаційних органів, забезпечення експертної й організаційної підтримки, пряме співфінансування держави програм розвитку кластерних утворень тощо). Наприклад, Європейська комісія ініціювала створення низки організацій, які мають надавати різноманітну підтримку кластерам (European Cluster Observatory, European Cluster Policy Group, European Cluster Alliance, Cluster Innovation Platform).

У більшості розвинених країн здійснюється пряме фінансування з боку держави програм розвитку кластерів. Так, у Німеччині реалізуються програми BioRegio, InnoRegio, «Кращі кластери»; у Франції – програма «Конкурентоспроможні полюса». Указані програми мають високу ефективність. Наприклад, у результаті реалізації програми BioRegio кількість біотехнологічних компаній зросла у три рази, створено понад 9 тис робочих місць. Це призвело до розриву між Німеччиною і Великобританією у сфері біотехнологій, дозволивши Німеччині стати європейським лідером у цьому секторі [29].

Особливості реалізації кластерної політики в різних країнах світу

Країна	Зміст кластерної політики
1	2
Польща	Створено 40 кластерів у 30 сферах економічної діяльності. У 2019 р. вибрано 15 Національних ключових кластерів. Урядом запроваджено 4 кластерні програми, серед яких Ключовий національний кластер та Інтернаціоналізація ключових кластерів, на які виділено 5 млн євро. Здебільшого створено кластери у сфері біотехнологій, аерокосмічній, електронній, енергетичній галузі.
Угорщина	Починаючи з 2000-х років уряд підтримував розвиток корпоративного співробітництва та кластерів. Кожні п'ять років національна політика переглядається і на основі ґрунтовного дослідження стану та аналізу вносяться корективи. Нині діє Угорська програма кластерного розвитку, у рамках якої виділено на пряме фінансування (організації управління кластером) 3 млн євро і непряме (для учасників кластерів) – 65 млн євро. За 2014–2020 рр. зі 176 кластерів-стартапів створено 25 акредитованих крос-секторних кластерів.
Румунія	Налічується 51 кластер, 47 найактивніших об'єднані в асоціацію Clustero. Міністерством освіти та науки започатковано Програму фінансування проєктів для організації та розвитку інноваційних кластерів і Проєкт для підтримки інноваційних кластерів. Окремо виділяється підтримка зростанню доданої вартості, що створюється сектором ІКТ, та інновацій у цій галузі за рахунок розвитку кластерів (900 тис євро) і РОС 2014–2020 (7 млн євро), РОС/PI2.2/OS2.2/Action 2.2.1 (4 млн євро).
Словаччина	Створено 11 кластерів, які об'єднуються у Союз словацьких кластерів. У 2020 р. Міністерство економіки Словаччини розпочало перший конкурс фінансування для кластерів у рамках Оперативної програми інтегрованої інфраструктури – Схема підтримки організацій промислових кластерів (5 млн євро).
Чехія	У країні створено 74 кластери, 25 з яких об'єднані в Національну асоціацію кластерів. У 2005 р. розроблено Національну кластерну стратегію на 2005–2008 рр., а пізніше сертифіковану методологію для регіональної та національної кластерної політики. На реалізацію кластерної кооперації виділено 10 млн євро.
Литва	Створено 25 кластерів, 13 з яких об'єднані в Асоціацію литовських кластерів. У рамках двох урядових програм ураховано напрями підтримки кластерів: The project «Promotion and Development of Innovation Networking (INOLINK)» і Lithuanian Innovation Development Programme 2014–2020 (LIDP).
Латвія	Зареєстровано 15 кластерів. У 2017 р. впроваджено латвійську кластерну програму (5,4 млн євро).
Естонія	Використовується назва «бізнес-кластери», під яким мається на увазі об'єднання декількох компаній однієї сфери діяльності або виробляють аналогічну продукцію; до них можуть приєднуватися науково-дослідні та освітні установи, організації системи підтримки підприємництва. Створено загальнонаціональні кластери, які засновані на групі продуктів або послуг, а також регіональні кластери, що базуються на ланцюгах створення цінності. У країні функціонують: логістичний кластер (об'єднує 14 компаній, що займаються транзитними перевезеннями та логістичною діяльністю, два університети й Асоціацію транзиту і логістики); кластер інформаційно-комунікаційних технологій; кластер підприємств вітроенергетики; кластер компаній, які займаються експортом дерев'яних будинків; авіаційний кластер, ключовою метою якого є зростання до 2023 р. внеску компаній авіаційного сектору у загальний ВВП Естонії на 2%.
Нідерланди	Економіку розбито на 20 «мегакластерів», на основі функціонування яких визначено пріоритети інноваційної політики держави.
Данія	У 2001 р. проведено градацію кластерів (виділено 16 загальнонаціональних і 13 регіональних кластерів). Далі для кожного з кластерів за допомогою діалогу між компаніями, що входять до кластера, і органами влади різних рівнів розроблено конкретні заходи підтримки. Нині функціонує 29 кластерів, у яких беруть участь 40% усіх підприємств країни, що забезпечують 60% експорту.
Австрія	Під час організації кластерних структур головну роль відіграє державна політика щодо стимулювання кооперації між дослідницькими установами та промисловими підприємствами на базі спрощеного регулювання окремих інноваційних програм. Сформовано 76 кластерів, які розділені на 6 типів (виробничі, торгівельні, технологічні, експортні, освітні та змішані). Діють трансграничні кластери з Німеччиною, Італією, Швейцарією, Угорщиною.
Німеччина	Реалізуються програми кластерів у сфері біотехнологій, в основі яких лежить чинник географічного розміщення компаній. Із метою зміцнення і розвитку взаємодії між науково-дослідним сектором і промисловістю уряд робить акцент на створенні кластерів із просування нових технологій. Кластери об'єднують промислові підприємства, науково-дослідницькі центри та заклади вищої освіти для виробництва і комерціалізації інноваційних технологій.

(Закінчення таблиці 2)

1	2
Франція	Кластерні структури створюються переважно на основі партнерства локальних промислових груп, дослідницьких інститутів та університетів. Кластери розвиваються на підставі спільної політики місцевої влади і регіональних підрозділів Міністерства економіки, фінансів і промисловості. Сьогодні створено 144 регіональних і 82 віртуальних кластери.
Словенія	Затверджено Програму національного розвитку кластерів
Японія	Відмінність моделі кластерів полягає у ролі держави, що визначає основні напрями розвитку національної інноваційної системи. Кластери в країні визнано дієвою формою кооперації суб'єктів господарювання. Перевагою японського підходу є концентрація необхідних ресурсів на реалізацію основних напрямів, що, своєю чергою, стимулюватиме інтенсивне економічне зростання.
США	Застосовується підхід, що орієнтується на створення середовища, у якому інноваційний розвиток є необхідною умовою «виживання» компаній. Тоді як вибір напрямів своєї інноваційної стратегії здійснюють самі корпорації у результаті маркетингового дослідження кон'юнктури ринків. Кластерний підхід є основою стратегії розвитку економік регіонів у США. Активна реалізація державної політики розвитку дослідницьких університетів, а також масштабна фінансова підтримка призвели до привілейованого становища кластерів та їх інтенсивного розвитку. Найбільш відомим, класичним кластером у світі нині є Силіконова долина, феномен якої пояснюється унікальною інфраструктурою і специфічністю середовища ведення бізнесу (високий рівень концентрації освітніх і наукових установ; високорозвинений ринок венчурного капіталу; висока ефективність правової бази; високий рівень конкуренції; простота процедур здійснення банкрутства).

Джерело: складено на підставі [1; 27; 28]

Таблиця 3

Ключові завдання підтримки розвитку кластерних структур у деяких країнах ЄС

Завдання	Європейські країни							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Підтримка інтернаціоналізації	+		+	+	+	+	+	+
Підтримка передового досвіду членів кластера	+		+	+		+		+
Сприяння науково-дослідним розробкам та впровадженню новітніх технологій	+	+	+	+		+	+	
Зміцнення інноваційних екосистем та інноваційного потенціалу регіонів	+			+		+	+	
Промоція підприємництва, стартапів і масштабування	+		+	+				
Підвищення конкурентоспроможності національної економіки		+						
Створення нових компаній і робочих місць		+						
Підвищення інвестиційної привабливості країни та залучення іноземних компаній та інвесторів		+						
Створення сучасної інфраструктури		+						
Активізація розвитку малого й середнього підприємництва			+			+	+	+
Зміцнення структур співробітництва між компаніями або між галузями та наукою			+	+	+	+	+	+
Сприяння злиттю кластерів, щоб мати 10–15 провідних кластерів із сильною міжнародною видимістю			+				+	
Сприяння міжнародному співробітництву та інтеграції в глобальні ланцюги вартості							+	
Удосконалення управлінських можливостей у кластерах			+					

Примітка: Польща (1); Естонія (2); Угорщина (3); Румунія (4); Словаччина (5); Чехія (6); Литва (7); Латвія (8).

Джерело: складено на підставі [1]

Але слід наголосити, що у країнах світу склалися різні підходи до стратегій кластеризації. Це пов'язано, по-перше, з різними рівнями соціально-економічного розвитку та бізнес-середовища, інституційною та культурною специфікою і системами державного регулювання. По-друге, зарубіжні країни застосовують різні підходи до ідентифікації кластерів. Так, Швеція, Португалія, Нідерланди, Франція, Данія та частково Великобританія спочатку здійснювали підтримку кластерів на регіональному та загальнонаціональному рівнях, тоді як Бельгія та Іспанія – лише на регіональному. Інші країни (Австрія, Німеччина, Італія, Норвегія і Фінляндія) використовували заходи у сфері розвитку кластерів як інструменти реалізації регіональної та інноваційної політики.

Висновки і пропозиції. У результаті проведених досліджень [30–32] встановлено, що необхідність дослідження векторів розвитку національної та регіональної економік в Україні з позицій кластерного підходу зумовлена наявністю таких проблем, як: низький рівень соціально-економічного розвитку регіону внаслідок скорочення промислового виробництва, погіршення екологічної ситуації, відсутність можливостей знайти гідне місце роботи й отримувати стабільний дохід, що, своєю чергою, негативно впливає на купівельну спроможність і призводить до незадоволення населення та відчуття безперспективності. Ці проблеми можна вирішити за допомогою об'єднання зацікавлених осіб і сторін у кластерні структури для досягнення стратегічних цілей промислового розвитку з урахуванням передового міжнародного досвіду.

Кластери створюють переважно в тих регіонах, де вже існують об'єктивні умови для їх функціонування. Ініціювати створення кластера «державною директивою» неможливо через причини, пов'язані з регіональною специфікою, наявністю транспортних коридорів, суспільно-політичною ситуацією. При цьому учасники кластерних структур взаємодоповнюють один одного і водночас зміцнюють свої конкурентні позиції на регіональному, національному та міжнародному рівнях. Така кластерна модель може оперативніше реагувати на кардинальні

зміни принципів ведення господарювання, трансформаційні перетворення інституційного середовища, адаптуватися до реалій сьогодення, що робить її застосування більш гнучким та ефективним порівняно з іншими формами об'єднання підприємств.

Окрім того, усі учасники кластерного утворення набувають самостійно, без допомоги державних дотацій або банківських позик, переваг місцевого, регіонального значення, тобто так званих локальних, «пасивних» та «активних» переваг. Держава через місцеві органи законодавчої та виконавчої влади може виступати ініціатором формування та розвитку кластерних структур як на регіональному, так і на національному рівні.

Кластерна політика (діяльність із підтримки кластерів) у регіоні має стати головним елементом стратегії збалансованого регіонального розвитку для того, щоб максимізувати переваги та мінімізувати ризики кластеризації регіональної економіки, а також базуватися на триєдиній меті – економічне зростання й економічна ефективність; безпека (економічна, соціальна, екологічна); соціокультурна ідентичність регіону. Необхідним для розвитку кластера є середовище, що формується за допомогою розвиненої інфраструктури підтримки бізнесу (логістичної та інноваційної) та потенціалу системи освіти і науки, достатнього соціального капіталу, базою для якого є соціокультурна ідентичність і довіра.

Але встановлено, що в чинному законодавстві України не приділяється належної уваги створенню і функціонуванню кластерних структур [33; 34], тому нагальним питанням залишається визначення на законодавчому рівні термінів «кластер» і «кластеризація».

Загальні положення про кластери як територіальне об'єднання підприємств необхідно включити до глави 12 Господарського кодексу України, а конкретизацію їхнього правового статусу викласти у спеціальному Законі України «Про кластерні об'єднання підприємств».

При цьому змістовне наповнення законодавства про кластери доцільно формувати з урахуванням того, що кластерні відносини

мають специфічний організаційно-правовий характер і можуть функціонувати як із правами, так і без прав юридичної особи, як із використанням інших організаційно-правових форм об'єднань підприємств, так і без них.

Необхідно внести зміни і доповнення до Концепції створення кластерів в Україні, стратегій регіонального розвитку до 2027 р. і планів заходів з їх реалізації на 2021–2023 рр. щодо створення кластерних структур як суб'єкта господарювання.

Доцільним є розроблення та схвалення Концепцій кластерної політики та Цільової програми «Формування та розвиток кластерних утворень у регіонах України на 2021–2023 роки», у яких необхідно передбачити створення кластерів як особливого виду об'єднань підприємств у різних сферах діяльності та з урахуванням регіональної специфіки.

Перспектива подальших досліджень у цьому напрямі полягає в узагальненні європейського досвіду формування й функціонування транспортно-логістичних кластерів.

Література:

1. Національна програма кластерного розвитку до 2027 року. Концепція. Орієнтири розвитку. Рекомендації / О. Юрчак та ін. Київ : АППАУ, Платформа Industry4Ukraine, 2020. 76 с.
2. Porter M.E. Clusters and New Economics of Competition. *Harvard Business Review*. 1998. November-December. P. 77–90.
3. Пятинкин С.Ф., Быкова Т.П. Развитие кластеров: сущность, актуальные подходы, зарубежный опыт. Минск : Тесей, 2008. 72 с.
4. Гасанов М.А., Канов В.И. Кластер как структурный институт конкурентоспособности экономики. *Вестник Томского государственного университета. Серия «Экономика»*. 2013. № 4(24). С. 13–21.
5. Яшева Г.А. Кластерная концепция повышения конкурентоспособности предприятий в контексте сетевого сотрудничества и государственно-частного партнёрства : монография. Витебск : Витебский гос. технологический ун-т, 2009. 373 с.
6. Егоров О.И., Чигаркина О.А. Зарубежный опыт региональной науки, региональной политики и территориального развития. *Регион: экономика и социология*. 2006. № 1. С. 22–28.
7. Рутко Д. Зарубежный опыт развития инновационных кластеров. *Наука и инновации*. 2016. № 1(155). С. 18–22.
8. Devlin G., Bleackley M. Strategic Alliances Guidelines for success. *Long Range Planning*. 1988. Vol. 21. № 5. P. 18–23.
9. Swann G.M.P., Preveser M.A. Comparison of the Dynamics of Industrial Clustering in Computing and Biotechnology. *Research Policy*. 1996. Vol. 25. № 7. P. 1139–1157.
10. Feser E.J. Old and New Theories of Industry Clusters. London : SelectedWorks, 1998. 28 p.
11. Feldman V.P., Audretsch D.B. Innovation in Cities: Science based Diversity. *Specialization and Localized Competition – European Economic Review*. 1999. Vol. 43. P. 409–429.
12. Dussauge P., Garrette B., Mitchell W. Learning from competing partners: Outcomes and durations of scale and link alliances in Europe, North America and Asia. *Strategic Management Journal*. 2000. Vol. 21. № 2. P. 99–103.
13. Prokopenko Z.V. Cluster strategy of regional development: essence, the benefits of the practice of institutional support. *Regional economy and management*. 2016. Vol. 4. № 48. Article 4846. URL: <https://eee-region.ru/article/4846/> (дата звернення: 21.09.2021).
14. Панкова Л.І., Потапенко Т.П. Формування кластерних моделей національних економік на засадах стимулювання регіонального розвитку. *Економіка і організація управління*. 2018. № 2(30). С. 47–56.
15. Соколенко С.І. Кластери в глобальній економіці: монографія. Київ : Логос, 2004. 848 с.
16. Voynarenko M.P. Clusters in the institutional economics: monograph. Schweinfurt, Germany : Time Realities Scientific Group UG (Haftungsbeschränkt), 2018. 276 p.
17. Ринейська Л.С. Кластери у сучасній глобальній економіці. *Ефективна економіка*. 2016. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4971> (дата звернення: 21.09.2021).
18. Ільчук В.П., Хоменко І.О., Лисенко І.В. Кластерна стратегія економіки регіону : монографія. Чернігів : ЧДТУ, 2013. 367 с.
19. Загорський В.С., Кизим М.О., Хаустова В.Є. Кластеризація економік країн світу й України: досвід і проблеми. *Проблеми економіки*. 2010. № 1. С. 3–7.
20. Формування територіальних кластерів як інструменту регіонального розвитку : наукова розробка / В.В. Мамонтова та ін. Київ : НАДУ, 2013. 36 с.
21. Кирилов Ю.Є. Кластери як інструмент підвищення конкурентоспроможності національної економіки в умовах глобалізації. *Ефективна економіка*. 2013. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2608> (дата звернення: 17.09.2021).
22. Гребенник Н.Г., Наврозова Ю.О., Бондаренко В.С. Алгоритм реалізації кластерної концепції в Одеському регіоні. *Розвиток методів управління та господарювання*. 2017. № 4(61). С. 109–123.
23. Теорія і практика кластеризації економіки : монографія / за наук. та заг. ред. М.П. Войнаренка, В.І. Дубницького. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2019. 336 с.
24. Фостолович В.А. Кластери як ефективна модель сучасного бізнесу. *Ефективна економіка*. 2019. № 5. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.5.13> (дата звернення: 07.09.2021).
25. Шашина М.В. Інституційне забезпечення розвитку просторових форм організації бізнесу в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Економіка і менеджмент»*. 2020. Вип. 42. С. 148–153. DOI: <https://doi.org/10.32841/2413-2675/2020-42-26>
26. Ципліцька О.О. Регіональна політика у країнах ЄС та інструменти забезпечення інвестиційної привабливості регіонів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Економіка і менеджмент»*. 2021. № 47. С. 67–76. DOI: <https://doi.org/10.32841/2413-2675/2021-47-8>
27. Собкевич О., Русан В., Юрченко А. Щодо державної політики підтримки розвитку аграрних кластерів в Україні : аналітична записка. Київ : НІСД, 2012. URL: <http://old2.niss.gov.ua/articles/760/> (дата звернення: 21.09.2021).

28. Ткаченко В.Г., Богачёв В.И. Кластеры в системе аграрного производства: сущность и значение в реализации инновационной политики государства. *Вісник економічної науки України*. 2011. № 2. С. 183–184.
  29. Ляшенко В.І., Квілінський О.С., Трушкіна Н.В. Особливості розвитку транспортно-логістичної системи Німеччини в контексті збалансованого сталого розвитку. *Stages of Formation and Development of the Economy of Independent Ukraine* : collective monograph / Ed. by Doctor of Economics Sciences, Prof. Yu. Pasichnyk; Academy of Economic Science of Ukraine. Germany, Nuremberg : Verlag SWG imex GmbH, 2021. P. 183–192.
  30. Drachuk Y.Z., Rashchupkina V.N., Trushkina N.V. Proposals for the Development of Innovative Business on the Principles of Public-Private Partnerships. *Journal of Applied Management and Investments*. 2016. Vol. 5. Iss. 1. P. 26–33.
  31. Drachuk Yu., Stalinskaya E., Trushkina N. Trends of the global market for venture funding: comparative analysis. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2016. Vol. 2. № 3. P. 59–68.
  32. Drachuk Yu., Trushkina N., Serhieieva O., Snitko Ye., Belyaeva G. Standardization of Business Processes in the Transportation Sector. *Open Journal of Business and Management*. 2021. Vol. 9. P. 2312–2328. URL: <https://doi.org/10.4236/ojbm.2021.95125>.
  33. Іванов С.В., Ляшенко В.І., Трушкіна Н.В. Правові аспекти створення транспортно-логістичних кластерів в регіонах України. *Gesellschaftsrechtliche Transformationen von wirtschaftlichen Systemen in den Zeiten der Neo-Industrialisierung* : Collective monograph / Akademie der Wirtschaftswissenschaften der Ukraine. Nuremberg : Verlag SWG imex GmbH, 2020. S. 661–668.
  34. Trushkina N., Dzwigol H., Kwilinski A. Cluster Model of Organizing Logistics in the Region (on the Example of the Economic District «Podillya»). *Journal of European Economy*. 2021. Vol. 20. № 1. P. 127–145. DOI: <https://doi.org/10.35774/jee2021.01.127>
- References:**
1. Yurchak O. et al. (2020) *Natsionalna prohrama klasterneho rozvytku do 2027 roku. Kontseptsii. Oriientyry rozvytku. Rekomendatsii* [National program of cluster development until 2027. Concept. Landmarks of development. Recommendations]. Kyiv: AIAU, Platforma Industry4Ukraine. (in Ukrainian)
  2. Porter M.E. (1998) Clusters and New Economics of Competition. *Harvard Business Review*, November-December, pp. 77–90.
  3. Pyatinkin S.F., Bykova T.P. (2008) *Razvitie klasterov: sushhnost', aktual'nye podhody, zarubezhnyy opyt* [Development of clusters: essence, actual approaches, foreign experience]. Minsk: Tesej. (in Russian)
  4. Gasanov M.A., Kanov V.I. (2013) Klaster kak strukturnyj institut konkurentosposobnosti jekonomiki [Cluster as a structural institution of the economy's competitiveness]. *Bulletin of Tomsk State University. Economy*, vol. 4, no. 24, pp. 13–21. (in Russian)
  5. Yasheva G.A. (2009) *Klasternaja koncepcija povyshenija konkurentosposobnosti predpriyatij v kontekste setevogo sotrudnichestva i gosudarstvenno-chastnogo partnerstva* [Cluster concept of increasing the competitiveness of enterprises in the context of network cooperation and public-private partnership]. Vitebsk: VSTU. (in Russian)
  6. Egorov O.I., Chigarkina O.A. (2006) Zarubezhnyy opyt regional'noj nauki, regional'noj politiki i territorial'nogo razvitiya [Foreign experience of regional science, regional policy and territorial development]. *Region: Economics and Sociology*, no. 1, pp. 22–28. (in Russian)
  7. Rutko D. (2016) Zarubezhnyy opyt razvitiya innovacionnykh klasterov [Foreign experience in the development of innovative clusters]. *Science and Innovation*, no. 1, iss. 155, pp. 18–22. (in Russian)
  8. Devlin G., Bleackley M. (1988) Strategic Alliances Guidelines for success. *Long Range Planning*, vol. 21, no. 5, pp. 18–23.
  9. Swann G.M.P., Preveser M.A. (1996) Comparison of the Dynamics of Industrial Clustering in Computing and Biotechnology. *Research Policy*, vol. 25, no. 7, pp. 1139–1157.
  10. Feser E.J. (1998) *Old and New Theories of Industry Clusters*. London: SelectedWorks.
  11. Feldman V.P., Audretsch D.B. (1999) Innovation in Cities: Science based Diversity. *Specialization and Localized Competition – European Economic Review*, vol. 43, pp. 409–429.
  12. Dussauge P., Garrette B., Mitchell W. (2000) Learning from competing partners: Outcomes and durations of scale and link alliances in Europe, North America and Asia. *Strategic Management Journal*, vol. 21, no. 2, pp. 99–103.
  13. Prokopenko Z.V. (2016) Cluster strategy of regional development: essence, the benefits of the practice of institutional support. *Regional economy and management*, vol. 4, no. 48, article 4846. Retrieved from: <https://eee-region.ru/article/4846/> (accessed 21 September 2021).
  14. Pankova L., Potapenko T. (2018) Formuvannia klasternykh modelei natsionalnykh ekonomik na zasadakh stymulivannia rehionalnoho rozvytku [Formation of the cluster model of national economy on the basis of regional development]. *Economics and organization of management*, no. 2(30), pp. 47–56. (in Ukrainian)
  15. Sokolenko S.I. (2004) *Klasteri v hlobalnii ekonomitsi* [Clusters in the global economy]. Kyiv: Lohos. (in Ukrainian)
  16. Voynarenko M.P. (2018) *Clusters in the institutional economics*. Schweinfurt, Germany: Time Realities Scientific Group UG (Haftungsbeschränkt).
  17. Ryneyskaya L.S. (2016) Klasteri u suchasni hlobalnii ekonomitsi [The clusters in the modern global economy]. *Efektivna ekonomika*, no. 5. Retrieved from: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4971> (accessed 27 December 2020). (in Ukrainian)
  18. Ilchuk V.P., Khomenko I.O., Lysenko I.V. (2013) *Klasterna stratehiia rozvytku ekonomiky rehionu* [Cluster strategy for economic development in the region]. Chernihiv: CSTU. (in Ukrainian)
  19. Zahorskyi V.S., Kyzym M.O., Khaustova V.Ye. (2010) Klasteryzatsiia ekonomik krain svitu y Ukrainy: dosvid i problemy [Clustering of economies of the world and Ukraine: experience and problems]. *Problems of the economy*, no. 1, pp. 3–7. (in Ukrainian)
  20. Mamonova V.V., Kuts Yu.O., Makarenko O.M. et al. (2013) *Formuvannia terytorialnykh klasteriv yak instrumentu rehionalnoho rozvytku* [Formation of territorial clusters as a tool of regional development]. Kyiv: NAPA. (in Ukrainian)
  21. Kyrylov Yu.Ye. (2013) Klasteri yak instrument pidvyshchennia konkurentospromozhnosti natsionalnoi ekonomiky v umovakh hlobalizatsii [Clusters as a tool to increase the competitiveness of the national economy in the context of globalization]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, no. 12. Retrieved from: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2608> (accessed 17 September 2021). (in Ukrainian)
  22. Hrebennyk N.H., Navrozova Yu.O., Bondarenko V.S. (2017) Alhorytm realizatsii klasternoi kontseptsii v Odeskomu

- rehioni [Algorithm for implementing the cluster concept in the Odessa region]. *Development of management methods and management*. Odesa: Odessa National Maritime University, no. 4(61), pp. 109–123. (in Ukrainian)
23. Voynarenko M.P., Dubnytskyi V.I. et al. (2019) *Teoriia i praktyka klasteryzatsii ekonomiky* [Theory and practice of clustering of the economy]. Kamianets-Podilskiy: Aksioma. (in Ukrainian)
  24. Fostolovych V.A. (2019) Klasteri yak efektyvna model suchasnoho biznesu [Clusters as an effective model of modern business]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, no. 5. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.5.13> (accessed 7 September 2021). (in Ukrainian)
  25. Shashyna M. (2020) Instytutsiine zabezpechennia rozvytku prostorovykh form orhanizatsii biznesu v Ukraini [Institutional support for the development of spatial forms of business organization in Ukraine]. *International Humanitarian University Herald. Economics and Management*, vol. 42, pp. 148–153. DOI: <https://doi.org/10.32841/2413-2675/2020-42-26> (in Ukrainian)
  26. Tsyplitska O. (2021) Rehionalna polityka u krainakh YeS ta instrumenty zabezpechennia investytsiinoi pryvablyvosti rehioniv [Regional policy in EU countries and instruments of provision of regions' investment attractiveness]. *International Humanitarian University Herald. Economics and Management*, vol. 47, pp. 67–76. DOI: <https://doi.org/10.32841/2413-2675/2021-47-8> (in Ukrainian)
  27. Sobkevych O., Rusan V., Yurchenko A. (2012) *Shchodo derzhavnoi polityky pidtrymky rozvytku ahrarnykh klasteriv v Ukraini* [On the state policy to support the development of agricultural clusters in Ukraine]. Kyiv: NISS. Retrieved from: <http://old2.niss.gov.ua/articles/760/> (accessed 21 September 2021). (in Ukrainian)
  28. Tkachenko V.G., Bogachev V.I. (2011) Klasteru v systeme ahrarnoho proyzvodstva: sushchnost y znachenye v realyzatsyy ynovatsyonnoi polytyky hosudarstva [Clusters in the system of agricultural production: essence and significance in the implementation of innovation policy of the state]. *Bulletin of Economic Science of Ukraine*, no. 2, pp. 183–184. (in Russian)
  29. Liashenko V.I., Kvilinskyi O.S., Trushkina N.V. Osoblyvosti rozvytku transportno-lohistychnoi systemy Nimechchyny v konteksti zbalansovanoho staloho rozvytku [Features of the transport and logistics system of Germany in the context of balanced sustainable development]. In Yu. Pasichnyk (Ed.). *Stages of Formation and Development of the Economy of Independent Ukraine: collective monograph*. Germany, Nuremberg: Verlag SWG imex GmbH, pp. 183–192. (in Ukrainian)
  30. Drachuk Y.Z., Rashchupkina V.N., Trushkina N.V. (2016) Proposals for the Development of Innovative Business on the Principles of Public-Private Partnerships. *Journal of Applied Management and Investments*, vol. 5, iss. 1, pp. 26–33.
  31. Drachuk Yu., Stalinskay E., Trushkina N. (2016) Trends of the global market for venture funding: comparative analysis. *Baltic Journal of Economic Studies*, vol. 2, no. 3, pp. 59–68.
  - Drachuk Yu., Trushkina N., Serhieieva O., Snitko Ye., Belyaeva G. (2021) Standardization of Business Processes in the Transportation Sector. *Open Journal of Business and Management*, vol. 9, pp. 2312–2328. DOI: <https://doi.org/10.4236/ojbm.2021.95125>
  32. Ivanov S.V., Liashenko V.I., Trushkina N.V. (2020) Pravovi aspekty stvorennia transportno-lohistychnykh klasteriv v rehionakh Ukrainy [Legal aspects of creating transport and logistics clusters in the regions of Ukraine]. *Gesellschaftsrechtliche Transformationen von wirtschaftlichen Systemen in den Zeiten der Neo-Industrialisierung: collective monograph*. Nuremberg: Verlag SWG imex GmbH, pp. 661–668. (in Ukrainian)
  33. Trushkina N., Dzwigol H., Kwilinski A. (2021) Cluster Model of Organizing Logistics in the Region (on the Example of the Economic District “Podillya”). *Journal of European Economy*, vol. 20, no. 1, pp. 127–145. DOI: <https://doi.org/10.35774/jee2021.01.127>

Аннотация. В настоящее время особую актуальность приобретают проблемы совершенствования управления развитием кластерных структур в промышленных регионах Украины с учётом передового международного опыта в соответствии с современными вызовами, связанными со смарт-специализацией, модернизацией производства и цифровизацией организационных и управленческих процессов. В связи с этим в статье проанализирована международная практика развития кластерных структур с целью дальнейшей разработки предложений по ее возможному применению в современных условиях региональной экономики Украины. На основании обобщения передового мирового опыта установлено, что для повышения конкурентоспособности национальной и региональной экономик необходимо создавать кластерные структуры как эффективные формы партнёрства. Но в результате исследования установлено, что в действующем законодательстве Украины не уделяется должного внимания формированию и функционированию кластеров. Для этого необходимо внести изменения и дополнения в Концепцию создания кластеров в Украине, стратегии регионального развития до 2027 г. и планы мероприятий по их реализации на 2021–2023 гг. по созданию кластерных структур как субъекта хозяйствования. Целесообразным является разработка и утверждение Концепций кластерной политики и Целевой программы «Формирование и развитие кластерных образований в регионах Украины на 2021–2023 годы», в которых необходимо предусмотреть создание кластеров как особого вида объединений предприятий в разных сферах деятельности и с учётом региональной специфики.

Ключевые слова: региональная экономика, кластеризация, кластерная инициатива, региональная кластерная политика, кластерный подход, кластерная структура, глобализация, международная практика.

Summary. At present, the problems of improving the management of cluster structures in the industrial regions of Ukraine, taking into account the best international experience in accordance with modern challenges related to smart specialization, modernization of production and digitalization of organizational and managerial processes. In this regard, the article analyzes and summarizes the international practice of development of cluster structures in order to further develop proposals for its possible application in the modern conditions of the

regional economy of Ukraine. As a result of the research it was established that the current legislation of Ukraine does not pay due attention to the creation and functioning of cluster structures. Therefore, the definition of the terms "cluster" and "clustering" at the legislative level remains an urgent issue. General provisions on clusters as a territorial association of enterprises should be included in Chapter 12 of the Commercial Code of Ukraine, and the specification of their legal status should be set out in a special Law of Ukraine "On Cluster Associations of Enterprises". In this case, the content of the legislation on clusters should be formed taking into account the fact that cluster relations have a specific organizational and legal nature and can operate both with the rights and without the rights of a legal entity, using other organizational and legal forms of associations, and and without them. It is necessary to make changes and additions to the Concept of creating clusters in Ukraine, Regional Development Strategies until 2027 and Action Plans for their implementation for 2021–2023 on the creation of cluster structures as a business entity. It is expedient to develop and approve the Concepts of cluster policy and the Target Program "Formation and development of clusters in the regions of Ukraine for 2021–2023", which should provide for the creation of clusters as a special type of enterprise associations in various fields and taking into account regional specifics.

Keywords: regional economy, clustering, cluster initiative, regional cluster policy, cluster approach, cluster structure, globalization, international practice.